

[Araştırma Makalesi] **Atıf/Citation:** Şenel, A.; Şenel, O.E. (2022). Sanat-sabır ilişkisinde geleneksel ebrû örneği, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30): s. 270-277. **Gönderim Tarihi:**17.11.2021 **Kabul ve Yayın Tarihi:** 27.01.2022 **DOI:** 10.541600/igdirsosbilder.1025098

Yazar/Author

Asuman ŞENEL¹ Osman Emir ŞENEL²

Makale Adı/Article Name

Sanat-Sabır İlişkisinde Geleneksel Ebrû Örneği

The Example of Traditional Ebrû in the Relationship of Art and Patience

ÖZ

Türk-İslam sanatları arasında zikredilebilecek ve geçmişten günümüze uzanan bir geleneğin ürünü olan halı-kilim, seramik, çini, hüsn-i hat tezhip, minyatür ve ebrû gibi sanatların her biri yapımında sabrı gerektirir. Sabır ayet-i kerimelerde ve hadis-i şeriflerde övülen, insanın manevi tekâmülü için tavsiye edilen bir haslettir. Gündelik hayatın telaşı ve karmaşası arasında sabır, insanoğlunun yavaşlamak veya durmak eylemini bilinçli bir şekilde seçtiği haldir. Sabır, içinde muhabbeti ve umudu yeşerten, yapılması gerekeni yaparak tevekküle sığınan anda hâsıl olur ki bu hâlin gelenekli sanatlar içindeki en güzel örneklerinden biri de ebrûdur. Toprak ve sudan oluşan ebru, doğası gereği insana yakındır; alçakgönüllü, derviş meşrep bir sanattır ve her adımında insanoğluna sabrı öğretir. Kitrenin hazırlanmasından boyanın ezilmesine, ödüün kaynatılmasından fırçanın sarılmasına kadar ebrûnün her aşamasında sabır vardır. Umumiyetle usta çırak ilişkisi ile öğrenilen gelenekli Türk-İslam sanatlarında ustaya, malzemeye ve sanata saygılı, merhametli ve sabırlı olma halinin yansımaları ebrûda da görülmektedir. Aceleciliğin, sabırsızlığın giderek yaygınlaştığı günümüz dünyasında sabrı öğrenmenin en güzel yollarından biri de sanatla meşgul olmaktır ve bu sanatlardan biri de şüphesiz ebrûdur. Çalışmanın amacı; sanat-sabır ilişkisi bağlamında gelenekli Türk-İslam sanatlarından “ebrû”yu tanımak, ebrû-sabır ilişkisini kavramak ve sabır öğreniminde ebrûnün sağlayacağı katkıyı fark etmektir. Çalışma sürecinde literatür taranmış, ebrû uygulamaları yapılmış, bulgular incelenerek sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk-İslam, Sanat, Sabır, Ebrû.

ABSTRACT

Patience is needed for the arts like carpet-rug, ceramic, tile art, calligraphy, gilding, miniature, marbling that can be considered among Turkish-Islamic arts and products of a tradition from past to present. Patience is a trait recommended and praised in verses and hadiths for the spiritual development of mankind. Between the hustle and bustle of everyday life, patience is the condition that people consciously choose the acts of stopping and slowing down. Patience is the moment that sheltering in trust occurs by doing the things to be done which blooms the love and hope. The best example of this condition among traditional arts is marbling. Marbling is close to humans by nature and consists of soil and water. It is humble and dervish-like art and teaches patience to mankind at every stage of life. There is patience at every stage of the marbling from the preparation of the tragacanth to the crushing of the paint, from the boiling of the gall to the wrapping of the brush. In traditional Turkish-Islamic arts which is usually learnt in master-apprentice relationship, the reflections of being respectful, compassionate, and patient to the master, material, and the art itself are seen in marbling. In today's world where haste, impatience, and such things are becoming more and more common, one of the best ways to learn patience is to engage in the art, especially in marbling. The study aims to know marbling - one of the traditional Turkish-Islamic arts- in the context of the relationship between art and patience, to comprehend the relationship between patience and marbling, and to realize the contributions of marbling to the patience learning. During the study, the literature has been reviewed, marbling practices have been made, the findings have been examined and the results have been evaluated.

Keywords: Turkish-Islamic, Art, Patience, Marbling.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi/İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, asenel@aku.edu.tr, ORCID: 0000 0002 2516 8008.

² Öğretim Görevlisi, Ahi Evran Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, emir.senel@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000 0002 2217 850x.

Giriş

Tarihin başlangıcından beri insanoğlu kendisini ve duygularını ifade etme ihtiyacı hissetmiştir. Mağara duvarlarında, kayalarda, dokumalarda, keçelerde, mimaride ve giderek çeşitlenen sanat dallarının tamamında bu ifadelerin yansımaları görülür.

Sanat; ustalık, hüner, marifet anlamlarına gelir (Devellioğlu, 1970: 1102). Gelenek ise, saygın tutularak kuşaktan kuşağa iletilen bilgi, töre, alışkanlık ve ananelerdir (Akalin vd. 2011:920). Gelenekli sanatlar, yüzlerce yıllık bilgi ve kültür birikimlerinin, zamanın ve bilgeliğin imbiclerinden süzülerek elde edilmiş hazineleridir. Hat, tezhip, minyatür, ebrû gibi kitap sanatlarının yanında halı-kilim dokumalarında, seramik ve çini sanatında da aynı zenginliği görmek mümkündür. Geleneksel Türk sanatlarının tamamının içinde büyük bir emek ve sabır vardır. Bununla birlikte ana malzemesinin su ve topraktan oluşması hasebi ile insana en yakın, en alçakgönüllü ve “derviş meşrep” olanın ebrû olduğunu söylemek de mümkündür.

Ebrûnun özellikle malzemelerinin hazırlanması aşaması, sabrı öğretmede usta bir öğretmene dönüşür. İnsanoğlu bu dünyada gelişimini öğrenmelerle sürdürmektedir. Konuşmak, yürümek, okuyup yazmak, insani ilişkiler kurmak bu dünyadaki öğrenmelerden bazılarıdır. Tıpkı bunlar gibi sabır, tahammül, sükûnet, tevekkül ve hoşgörü gibi haller de öğrenilebilir. Bu bağlamda istenirse eğer bütün hayat kocaman bir üniversiteye dönüşebilir. Bu noktada sanatla öğrenmek, sanattan yola çıkarak öğrenmek öğrenmenin en müstesna yollarından biridir.

Yöntem

Ebrû, uzun soluklu bir uğraştır. Günler süren emek sonunda sadece ebrû yapmak değil, sabırla gayret etmek de öğrenilir. Araştırma sürecinde literatür taranmış, ebrû uygulamaları yapılmış; araştırma, uygulama ve gözlem sonuçları değerlendirilmiştir.

Bulgular

1. Sanat

Doğan Hasol, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde sanatı; “Güzellik karşısında duyulan heyecan ve hayranlığı uyandırmak için insanın kullandığı yaratıcılık.” şeklinde tanımlar (Hasol, 1979: 439).

Sanat, insanlığın tarih sahnesinde görülmesi kadar eskidir. Türkler, Hun, Göktürk ve Uygur dönemlerinde de özellikle maden işleme, dokuma ve resim sanatlarında muhteşem eserler vermiştir. Aynı şekilde İslam sanatı da özellikle mimaride tarihte eşine az rastlanır bir gelişme göstermiştir (Yetkin, 1984: 17).

Jean Arp, sanatı “Sanat, insanın içinde büyüyen bir meyvedir; tıpkı bir bitkide yetişen bir meyve gibi; tıpkı annesinin karnında büyüyen bir çocuk gibi” şeklinde tanımlamaktadır (Keser, 2009: 295). Bu tanımdan yola çıkılarak sanatın bir süreç, bu sürece gereğini yaparak sabretme durumu olduğu söylenebilir. Aynı tanımdan yola çıkılarak, sanatla meşgul olan insanların anne karnındaki bir bebeğin ve annenin geçirdiği değişim gibi mutlak bir değişimden geçtiklerini söylemek de mümkündür.

Bir başka tanımda sanat, bir dizge değiştirme işlemi olarak nitelendirilir. Sanatsal nitelikte olmayan gerçeklikleri kendi gerçekliğinden başka bir dizgeye konumlandırma işlemidir sanat (Sözen ve Tanyeli, 2017: 266-267). Sanat, bir dizge değiştirme işlemi ise sanatı üreten sanatçıda hiçbir değişimin gerçekleşmemesi mümkün müdür? O halde sanatçıda meydana gelen değişim

nedir? Bu bağlamda aslında sanatçı da ürettiği her sanat eseri ile kendi iç yolculuğunda başka bir merhaleye geçmektedir denilebilir.

Sanat, bir yandan olurken bir yandan da oldurmaktadır. Demek ki sanat esere, sanatçıya ve izleyiciye yansıyan yanları olan çok yönlü bir uğraştır. Oluş hali birçok manada devam edip gitmektedir. Bu süreçlerin her biri ilmek ilmek dokunarak adım adım ilerler ve içinde çokça sabır barındırır, sabrı öğretir.

2. Sabır

Sabır ayet-i kerimelerde tavsiye edilen, övülen bir haslettir³.

Kur'an-ı Kerim'de sabredenlerin kazananlardan olacakları müjdelenir. Bu hususta en büyük dertleri Peygamberler çekmiş ancak sabır ve şükürle Allah'ın rızasını kazanmışlardır.

Tasavvufta da “sabır” önemli kavramlardanır. Ahmed Yesevi'den Hacı Bektaş-ı Velî'ye, Yunus Emre'den Mevlânâ'ya “kâmil insan” olmak adına yürünen ve dört kapı kırk makamla ifade edilen seyr-i sülûk yolunda sabır, önemli konaklardan biridir. Yunus Emre'nin “Risâletü'n Nushiyye” isimli eserinde “Sabır Destanı” şöyle başlar:

“Dinle, söyleyeyim sabır hâlini, / Cümle âlem sabra verdi malını.”

Hız. Yusuf kıssasının da anlatıldığı destanda;

“Sabırla hâlin güzel olur gayet, / Gelir sabredene Hak'tan inayet” denir (Avşar, 2013: 81-88).

Ebu'l Hasan Harakânî'nin Fakrın Makamları'nda “Tarikatın binaları” arasında tevbe, teslim, rıza, sabır, şükür ve ihlas sayılır ve sabredenler Hz. Eyyûb'a nisbet edilir (Yalsızuçanlar, 2017: 28). Ahmed Yesevî'nin Fakr-nâme'sinde “Fakr nurunun ilki sıdk nurudur. İkincisi sabır nurudur. Hazret-i Resul, Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun, sabır, cennetin hazinelerindedir, der” (Erarslan, 2016: 54). Yine aynı eserde “Fakr makamı sekizdir: İlki tevbedir, (ikincisi) ibadettir, (üçüncüsü) sevgidir, (dördüncüsü) sabırdır, (beşincisi) şükürdür, (altıncısı) rızadır, (yedincisi) zühüttür, (sekizincisi) ârifliktir..... Fakr mertebesi yedidir: Civanmertliktir, sipahîliktir, (garipliktir), hırkadır, sabırdır, kanaattir, tevekküldür” (Erarslan, 2016: 57) denir. Bektaşilikte Hakikat kapısının dokuzuncu makamı sabretmektir (Sezgin, 1991: 155).

Gündelik hayatın içinde insanlar, sabretmeleri gereken birçok durumla karşılaşabilir. Kuyruklarda beklemek, trafik yoğunluğu yaşamak, zamanla yarışmak, insan ilişkilerinde stresle baş etmek gibi zorluklar herkesin hayatının bir parçasıdır. Bu durumlarda sabırsız, tahammülsüz davranmak problemi büyütmeden, meseleyi içinden çıkılmaz hale getirmekten başka bir iş yaramaz.

Sabrın birçok tanımı yapılmıştır. Sabır darlıkta, zorlukta dayanma, kendini tutma halidir (Doğan, 2017: 135). Gelecek olan bir şey için acele etmeden beklemek ve metanet göstermek de sabrın anlamları arasındadır. Ayrıca sabrın huzur, dinginlik, edebi bozmamak, sebat göstermek gibi anlamları da vardır (Yüksel, 2006: 19-22). Sabır, “gönüllü bir şekilde dayanma, direnme, göğüs germe ve sonucu bekleme” olarak düşünüldüğünde, aslında sabrın problemlere karşı çözümleyici bir süreç oluşturabileceği görülür (Doğan, 2014: 13-20). Sabır, gündelik hayatta daha çok “üzüntü ve sıkıntılara dayanma, belalara tahammüllü olma” (Oral, 2015:3-5) gibi anlamlarda kullanılırken

³ Bakara /45, 153, 250; Âl-i İmrân /125; Enfâl /65, 66; A'râf/125, 126, 137; Tevbe /114; Hüd /115; Yûsuf /83; İbrahim /5; Nahl /96; Meryem /65; Tâ-Hâ /132; Sâd /44; Kalem /48; Me'âric /19

sanatta sabır telaştan kurtulma, acele etmeme, sakin, dingin olma hali olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sabırlı olmak, hayatın kaçınılmaz bir şekilde önümüze çıkardığı bir durum olduğuna göre sabrı öğrenmenin en naif yollarından biri de sanatla meşgul olmaktır. Bu sanatlardan biri de ebrudur ki ebru ile meşgul olmak dingin, sakin, mütevekkil olmayı öğrenme bakımından büyük imkânlar sunar.

3. Ebrû

3.1. Ebrû Tarihçesi

Sanatçısının muhtemelen bir edeb ifadesi olarak eserinin altına imzasını koymamasından mütevellit, ebrû tarihi hakkındaki bilgiler mübhemdir. VIII. yy.da Çin’de, XII. yy.da Japonya’da, XVI.yy.da Hindistan’da kağıt boyama çalışmalarının yapıldığı bilinmektedir. XVI. yüzyıl sonlarından itibaren Avrupa’da “Türk kâğıdı, Türk mermer kâğıdı” adıyla tanınan ebrular görülmektedir (Derman, 1994: 80-82). Çin’de, Japonya’da, Hindistan’da yapılan çalışmaların Türk ebrûsu ile bir benzerliğinin olmadığı, ebrûnun bir Türk sanatı olduğu, Türkistan’dan Anadolu’ya geldiği de kabul gören görüşlerdendir (Arıtan, 2002: 521-522). M. Uğur Derman koleksiyonunda bulunan Tertib-i Risale-i Ebrî’de yer alan bilgilere göre takip edilebilen ebruculardan ilki “Şebek” namı ile anılan ebrucudur. Ölüm tarihi risaleye göre 1608 öncesi olmalıdır. Ebrû hakkında elde bulunmayan bir risalesinin olduğu tahmin edilmektedir. Ebrûnun Buhara’da başladığı, oradan “Büyük İpek Yolu” ile İran ve Türkiye’ye geldiği, ebrûyu Buhara’da öğrendiğini ifade eden Sadık Efendi’ye dayandırılan bir genel kabuldür (Derman, 1977: 29-50).

Ebrû ulaşılabilen eski kaynaklarda, hat sanatında zemin ya da kitaplarda yan kâğıdı olarak kullanılmıştır. 1519’a tarihlenen “Mecmuatü’l Acâib” adlı eserde, Ârifî’nin 1539-40’a tarihlenen “Gûy-i Çevgan” adlı eserinde (Başar ve Tiryaki, 2000:1) ve Fuzûlî’nin 1595’e tarihlenen bir “Hadikatü’s Süedâ” nüshasında ebrû örneklerine rastlanmıştır (Arıkan, 2002: 523).

Ebrû günümüze gelinceye kadar bazı değişimlerden geçmiş, ebrû sanatına yenilikler katan ebrucular olmuştur. Bunlardan Hatip Mehmed Efendi (ö. 1773) Ayasofya Camii hatibidir ve “hatip ebrûsu” olarak bilinen ebrû çeşidinin mucididir (Derman, 1994: 80-82). Necmeddin Okyay çiçekli ebrûları, yeğeni Mustafa Düzgünman papatya ebrûyu icat etmiştir (Derman, 1977: 40-50). Günümüzde bütün çiçekler ebrulu kağıtlarda kendilerine yer bulmaktadır. Ağaçlar, bitkiler, kuşlar, ebrucunun hayal gücünden suya dökülen şekiller arasındadır.

3.2. Ebrû Malzemeleri

Ebrû-sabır ilişkisinin önemli aşamalarından birini malzemelerin hazırlanması oluşturur. Geven bitkisinden elde edilen ve adına kitre denilen kurutulmuş bitki özü (Resim 1) ıslatılır. Birkaç gün ara ara yoğrulur, sonra bez torbalardan süzülür. Bu işleme “kitre sıkma” denir. Pürüzsüz, homojen bir sıvı elde edilinceye kadar sıkma işlemi tekrarlanır.

Resim 1: Kitre (Geven) (A. Şenel, 2020)

Kitreden maksat yüzey gerilimini arttıracak şekilde suya yoğunluk vermek ve boyaların yüzeyde kalmasını sağlamaktır. Bu amaçla gevenden başka deniz kadayıfı, salep gibi malzemeler de kullanılmaktadır. Adına “yoğunlaştırıcı” denilen içeriği belirsiz malzemeler de günümüzde yaygınlaşmıştır. Bu tür malzemelerin hazırlanması daha basit, süreç daha hızlı ilerlediği için tercih edilse de sabır öğrenmeye bir katkısının olmadığı aşikardır.

Ebrûnun diğer bir malzemesi boyalardır (Resim 2). Ebrûda toprak boya olarak ifade edilen kazein ve asit içermeyen boyalar kullanılır (Özçimi, 2010: 24). Toprak bazlı toz boyalar, biraz su ilave edilerek, adına “dest-i seng” denilen iki mermer arasında ezilir. Boya, krema kıvamına gelinceye kadar ezilmezse ebrû arzu edilen sonucu vermez. Uzun ve zahmetli bu işlemden sonra ezilen boyalar kavanozlarda toplanır, içerisine benmari⁴ usulüyle hazırlanmış sığır ödü uygun miktarda ilave edilerek boyalar hazırlanır. Öd, boyanın kitre üzerinde açılmasını sağlar.

Günümüzde boyaları ezilmiş olarak temin etmek de mümkün olmaktadır. Ancak kitrede olduğu gibi boyalarda da hazır malzeme kullanmanın sabır öğrenimine bir katkısı yoktur.

Resim 2: Muhtelif Renklerde Toz Boyalar (A. Şenel, 2020)

Bir başka ebrû malzemesi fırçadır. Fırçalar, at kuyruğundan elde edilen kılların gül dalına sarılmasıyla hazırlanır. At kuyruğu ıslandığında, kılları birbirine yapışmaz, böylece boyalar istenilen biçimde tekneye serpilebilir. Gül dalı da esnek oluşundan dolayı tercih edilir. Tekneye serpilmiş boyalara şekil vermek için biz ve tarak denilen malzemeler kullanılır (Resim 3).

Resim 3: Fırçalar, Bizler, Taraklar (A. Şenel, 2020)

3.3. Ebrû Çeşitleri

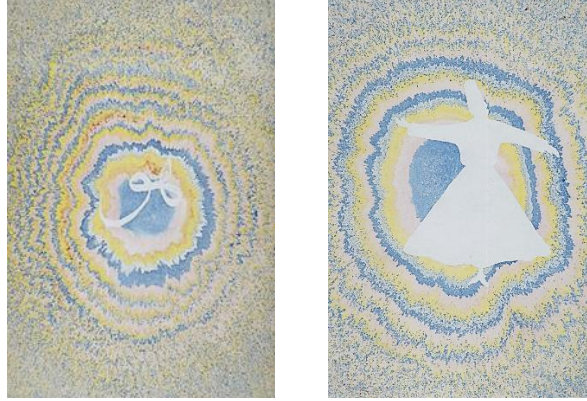
En kadim ebrû çeşidi battal ebrûdur. Battal ebrû, tekneye serpilmiş boyaların hiçbir işlem yapılmadan kâğıda geçirilmesi ile elde edilir. Tüm ebrû çeşitlerinde zemine battal ebrû atılarak başlanır. Battal ebrû üzerine biz ya da tarak yardımı ile şekiller verilerek gelgit ebrû, taraklı ebrû, şal ebrûsu, bülbül yuvası gibi ebrû çeşitleri elde edilir. Çiçekli ebrûlarda da tekneye damlatılan boyalara biz yardımı ile yaprak ve çiçek şekilleri verilir.

⁴ Benmari: Kabinin doğrudan doğruya ateşe konmaması gereken maddeleri başka bir kap içindeki suya oturtmak suretiyle ısıtma usulü (Ayverdi, 2005: 331)

Resim 4: Çiçekli Ebrû Örnekleri (A. Şenel, 2014-2020)

Kâğıtta bazı bölgelerin Arap zamkı ile kapatılmasından sonra ebrûlanması ile akkâse ebrû elde edilir. Bu yöntemle yazılı ebrular yapılabildiği gibi kâğıt, birden fazla defa ebrûlanarak farklı ebrûlar da elde edilebilir.

Resim 5: Akkâse Ebrûlar (A. Şenel, 2014)

Ebrû yapmaya başlama işlemine “tekne açmak” denir. Tekne açılır, bazen ne kadar denense de ebrû elde edilemez, böyle durumlarda “tekne küstü” denir. Bunun birçok sebebi olabilir. Belki durmak, beklemek, içsel sükûneti muhafaza etmek gerekir. Belki “neyi yanlış yaptım?” şeklinde bir muhasebeye ihtiyaç olur. Neticede sûfi meşrep bir sanattır ebrû, alçakgönüllü bir derviş gibidir ama her haliyle hatırlatır, her haliyle bir şeyler öğretir.

Boyaların tekneye serpilmesi, biz ya da tarak yardımıyla renklere şekil verilmesi tekne ebrûyu oluştursa da ebrû, teknedeki kâğıda aktarıncaya kadar tamamlanmış sayılmaz. Suyun üzerinde yapılan sanat bir nefesle bozulabilir. Bir küçük çalkantı, aceleci bir davranış emekleri heba edebilir. Bazen, kağıtla kitle arasında kalan küçücük bir hava kabarcığı ebrûyu bozar. Bu haliyle ebrûyu hayata benzetmek mümkündür. Nitekim hayatın içinde de sabırsızlık, telaş, beklenmeyen, hesaplanmayan bir aksilik, bazen problemlere sebep olabilir, işler çığırından çıkabilir.

Ebrû baştan sona bir sabır öğretmeni gibidir. Gayret, emek, tahammül, sabır, tevekkül ve teslimiyet. Her şey doğru yapılmış olsa dahi teknedeki ebrûnun çıkması ya da çıkamaması takdir-i ilahi gibidir. İşte ebrû bütün bu halleri insana hatırlatır ve her fırsatta “yapmak”la “olmak” arasındaki farkı göstermeye çalışır. İnsan, sanat ve sabır arasındaki ilişki, iki mermer arasında

iyice ezilmeden elde edilemeyen boya, defalarca sıkılmadan kıvama gelmeyen kitre gibidir. Tam da bu nedenle geleneksel ebrucu “yaptım” demez, “oldu” der.

Tartışma ve Sonuç

İnsanoğlu kendisini dünya meydanında bulduğu andan itibaren sabır, hayatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Hastalıklara, yokluklara, yalnızlıklara, gidip de gelmemeye, dönüp de bulmamaya sabretmiştir insanoğlu. Buradan türküler, maniler, masallar, hikâyeler ve pek çok sanat doğmuştur. Gün gelmiş halılara, kilimlere ilmek, gün gelmiş oyalara, nakışlara renk olmuştur sabır. Bazen bir mimarın elinden, bir hattatın kaleminden, bazen bir müzehhibin, bir nakkaşın fırçasından süzölmüş, bazen de bir ebrucunun teknesine dökölmüştür sabır.

Aslında hayatın özünde sabır vardır. Zamanı gelmeden gül açmaz, bülböl ötmez, bir yaprak dalından kopup yere düşmez, bir bebek dünyaya gelmez. Her şeyin bir zamanı olduğu gibi o zamanı beklemeye de sabır gerekir.

İnsanın olduğu yerde hem sanat hem de sabır vardır. Sanat ve sabır arasındaki ilişki geçmişten geleceğe kaçınılmaz bir tabiiikle ortaya çıkar. Sabır, pasif bir bekleme hali değil, aktif bir biçimde gereğini yaparak zamanla birlikte ilerleme halidir. Kocaman bir halının birer ilmekle dokunduğu, şaheser bir tezhibin, minyatürün incecik fırçalarla yapıldığı, bir ebrûnun sadece malzemelerinin hazırlanmasının bile nice emek gerektirdiği düşünöldüğünde, “alın teri göz nuru” deyiminin ifadesi daha iyi anlaşılacaktır.

Sanatta sabır elzemdir ancak günümüzde insanoğlunun acelesi vardır. Umumiyetle bir telaş ve koşuşturma içerisinde geçen hayatın içinde “zamanım yok” en sık duyulan sözlerden biridir. İnsanların ilmek ilmek halı dokumaya vakti yoktur, “makine halısı” tabir edilen endüstriyel ürünler piyasayı kaplamıştır. Ebrû malzemesi hazırlamakla uğraşmak yerine eritilmiş kıvam arttırıcılar, ezilmiş boyalar, sarılmış fırçalar vardır. Bu durumda hazır sunulan şeylerin hayatı kolaylaştırdığı düşünölebilir. Ancak ne yazık ki sabır ve tahammülle birlikte, sabırla üretilen sanatın ruha vereceği incelik de kaybolup gitmiş, emek vermekle kıymet bilmek arasındaki ilişki de unutulmuştur.

Hacı Bayram Veli “Ben dahi bile yapıldım taş ü toprak arasında” der. “Bile yapılmak” bir yandan yaparken bir yandan olmak anlamına gelir. Maksat boyalı kâğıt elde etmekse her türlü malzeme ile elde edilebilir boyalı kâğıt. Maksat ebrû yapmaksa bir yandan da “olma” halinin emeğine ve sabırına ihtiyaç vardır. Geleneği korumak, geleneğe saygılı olmak, gelenekten beslenmek, bu “olma” halini beraberinde getirir. Bunun için ustaya ihtiyaç vardır. Gelenek böyle devam eder, ilmin yanında irfan kuşaktan kuşağa böyle aktarılır, sabır böyle öğrenilir.

Yunus Emre'nin âşık gönüllerin yumuşayıp muma döneceğini söylediği gibi katılıktan, sertlikten, acelecilikten, sabırsızlıktan kurtulmanın; sabrı, inceliği, zarafeti, nezaketi öğrenmenin en naif yollarından biri de sanatla meşgul olmaktır. Bu kurumuş bir geven özsuyunun kitreye dönüşmesi, toprağın renye, gül dalının fırçaya dönüşmesi gibi bir dönüşüme vesile olur. Yumuşayan kalp sadece tekneye değil, bütün hayata yansır. Ebru teknesi sanata dönüşürken emeğin ve sabrın, hülasa insan olmanın kıymetini ve güzelliğini yeniden hatırlatır.

Kaynakça

- Akalın, Ş. H., Toparlı, R., Argunşah, M., Demir, N., Gözaydın, N., Özyetkin, M., Zülfikar, H., vd. (2011). *Türkçe Sözlük*. (11. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aritan, A. S. (2002). Türk Ebru San'atı. *Türkler Ansiklopedisi*. C12 (s. 328-340). Yeni Türkiye Yayınları.
- Avşar, Z. (2013). *Risâletü'n Nushiyye (Nasihatler Kitabı)- Yunus Emre*, Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı.
- Ayverdi, İ. (2005). Kubbealtı Lügati Misalli Büyük Türkçe Sözlük (1. Baskı). Kubbealtı Neşriyat.
- Başar, F., Tiryaki, Y. (2000). *Türk Ebrû Sanatı*. Gözen Yayınları.
- Derman, M. U. (1977). *Türk Sanatında Ebrû*, Ak Yayınları.
- Derman, M. U. (1994). Ebrû. *TDV İslâm Ansiklopedisi C. 10* (s. 80-82). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Devellioğlu, F. (1970). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (2. Baskı). Doğu Ltd. Şti. Matbaası.
- Doğan, M. (2014). Dinlerde ve İslam Kültüründe Sabır. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 93-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/rteuifd/issue/28236/299771>
- Doğan, M. (2017). Karakter Gücü Olarak Sabır ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi. *The Journal of Happiness & Well-Being (JHW)*, s. 134-153. <https://www.jhwbjournal.com/frontend/articles/pdf/v5i1/sabir-2pdf.pdf>
- Erarslan, K. (2016). *Yesevi'nin Fakr-nâmesi*. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yayınları.
- Hasol, D. (1979). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü* (2. Baskı). Yapi-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü* (2. Baskı). Ütopya Yayınevi.
- Oral, O. (2015). Mâturîdî'de Sabır, Şükür ve Hikmet. *Mütefekkir Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, s. 343-362. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mutefekkir/issue/10775/130264>
- Özçimi, M. S. (2010). *Ebrû*. Bilim Kültür ve Sanat Derneği.
- Sezgin, A. (1991). *Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik*. Sezgin Neşriyat.
- Sözen, M., Tanyeli, U. (2017). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü* (17. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Yalsızuçanlar, S. (2017). *Ebû'l Hasan Harakâni Fakrın Makamları*. Büyüyenay Yayınları.
- Yetkin, S. K. (1984). *İslam Ülkelerinde Sanat*. Cem Yayınevi.
- Yüksel, Y. (2006). *Tasavvufta Sabır ve Şükür Anlayışı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Katkı Oranı Beyanı

Makaleye her iki yazar da %50 oranında katkı sunmuştur.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.